

Septembercirculaire: een zonnig najaar

Accres stijgt tot 750 miljoen in 2025

In een paar maanden tijd is het financiële vooruitzicht voor de gemeenten compleet omgeslagen. De bezuinigingsplannen kunnen inmiddels wel de ijskast in. De septembercirculaire, die op Prinsjesdag verscheen, bevestigt dit beeld, zo blijkt uit een analyse van BMC.

De septembercirculaire is de afsluiting van een zomer waarin volop meevallers voor de gemeentebegroting konden worden genoteerd. De circulaire bezorgt de wethouders financiën, die nu de laatste hand leggen aan hun gemeentebegroting, een aanvullende meevaller. Waar gemeenten dit voorjaar nog [grote problemen voorzagen](#) om tot een sluitende begroting te komen, kunnen de bezuinigingsplannen inmiddels wel de ijskast in. In veel gemeenten is er zelfs weer ruimte voor nieuw beleid.

Stijging accres

De omvang van het gemeentefonds is gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Stijgen de rijksuitgaven, dan stijgt de uitkering uit het gemeentefonds evenredig mee. Dalen de rijksuitgaven, dan daalt ook de uitkering uit het gemeentefonds. Het Rijk voorziet de komende jaren een hogere loon- en prijsontwikkeling. Daarnaast trekt het Rijk extra middelen uit voor klimaatmaatregelen, de zorg en de EU-afdrachten. Dit betekent dat de uitkering uit het gemeentefonds omhooggaat. In 2022 bedraagt deze stijging bijna € 600 miljoen. Dit loopt in 2025 op tot € 750 miljoen. Voor een gemiddelde gemeente met 40.000 inwoners betekent dit een meevaller van bijna € 1,2 miljoen in 2022, oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025. Wel is de kans aanwezig dat gemeenten als gevolg van een hogere inflatie een deel hiervan moeten achterhouden om hun eigen hogere loon- en prijsstijgingen te compenseren.

Bevriezing opschalingskorting

Bij de formatie van het Kabinet Rutte II in 2012 werd besloten tot de opschaling van gemeenten. Dit moest leiden tot besparingen als gevolg van schaalvoordelen, vermindering van toezicht, vereenvoudiging van regelgeving en minder dubbeling van taken. Ook zou het aantal gemeenteambtenaren dalen, doordat gemeenten groter zouden worden of met elkaar zouden gaan samenwerken. Gevolg was dat het gemeentefonds over een periode van tien jaar met € 975 miljoen werd gekort. De beoogde opschaling is inmiddels van de baan, maar de korting is in stand gebleven. Tot en met 2019 is er € 300 miljoen gekort op de jaarlijkse uitkering van het gemeentefonds. De komende jaren is er bovendien een aanvullende korting van € 675 miljoen op de jaarlijkse uitkering ingeboekt. De extra korting die ingeboekt stond voor de jaren 2020 en 2021 werd vorig jaar al incidenteel geschrapt. Nu wordt ook de korting voor 2022 geschrapt. Een gemiddelde gemeente met 40.000 inwoners heeft

hierdoor een incidenteel voordeel van ongeveer € 540.000 in 2022. De macro-effecten zijn in onderstaande tabel in beeld gebracht.

Oorspronkelijke planning van de opschalingskorting

	2015 t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Jaarlijkse korting	300 miljoen			270 miljoen	130 miljoen	135 miljoen	140 miljoen
Cumulatief	300 miljoen			300 miljoen	300 miljoen	570 miljoen	700 miljoen

De nieuwe planning van de opschalingskorting

	2015 t/m 2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Jaarlijkse korting	300 miljoen				400 miljoen	135 miljoen	140 miljoen
Cumulatief	300 miljoen				300 miljoen	300 miljoen	300 miljoen

Compensatie Jeugdzorg

Eind juni 2021 zijn de gemeenten geïnformeerd over het kabinetsbesluit om voor 2022 ruim € 1,3 miljard ter beschikking te stellen om de tekorten in de Jeugdzorg te compenseren. Uitgangspunt is dat de gemeenten gezamenlijk uitvoering geven aan maatregelen die uiteindelijk een besparing opleveren van € 214 miljoen. In een eerder [artikel hebben we geanalyseerd hoe de verdeling regionaal uitvalt](#). Daarnaast werd eerder dit jaar aangekondigd dat voor 2021 € 613 miljoen beschikbaar zou komen ter compensatie van de kosten in de Jeugdzorg. Een klein deel hiervan, ongeveer € 52 miljoen – bestemd voor de aanpak van wachttijden en (regionaal) ingekochte specialistische jeugdzorg – was nog niet beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt nu aan het gemeentefonds toegevoegd.

Stelpost voor latere jaren

In juli 2021 hebben Rijk, VNG en IPO overeenstemming bereikt over het feit dat gemeenten, vooruitlopend op de kabinetsformatie, in hun begroting rekening mochten houden met extra rijksmiddelen. Eerder al hebben wij in een [publicatie](#) aangegeven

dat dit effect voor een gemeente met 40.000 inwoners uitkomt op ongeveer € 1,4 miljoen (met een bandbreedte van € 1 miljoen tot € 1,8 miljoen).

Coronacompensatie: TONK

In maart 2021 werd bekendgemaakt dat er voor gemeenten over de eerste drie kwartalen van 2021 in totaal € 260 miljoen beschikbaar kwam voor de uitvoering van de Tijdelijke Ondersteuningsregeling Noodzakelijke Kosten (TONK). Toen is ook € 65 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. Nu wordt het resterende deel, € 195 miljoen, toegevoegd volgens de eerder afgesproken verdeelsleutel: de maatstaven van het subcluster minimabeleid. Eerder was aangekondigd dat de verdeelsleutel wellicht aangepast zou worden. Dat is dus niet gebeurd. De TONK stopt, net als bijvoorbeeld de NOW en de TOZO, per september 2021.

Coronacompensatie: lokale cultuur en buurt- en dorpshuizen

Voor de lokale cultuur en buurt- en dorpshuizen heeft het kabinet € 60 miljoen beschikbaar gesteld, waarvan € 50 miljoen voor cultuur en € 10 miljoen voor buurt- en dorpshuizen. Dit ter compensatie van de extra uitgaven als gevolg van de coronacrisis. De definitieve verdeling van de middelen over de gemeenten is te vinden in de [gemeentefondsrubiek op internet](#).

Niet gedeclareerde btw

Gemeenten kunnen de btw die ze moeten betalen declareren bij het Rijk (het BTW-compensatiefonds). Dit fonds kent echter een plafond. Declareren de gezamenlijke gemeenten méér dan er in fonds beschikbaar is, dan moet het gemeentefonds bijpassen. Blijft er geld over, dan vloeit dit terug naar het gemeentefonds. De verwachting is dat er dit jaar € 216 miljoen aan het gemeentefonds wordt toegevoegd. Voor een gemiddelde gemeente met 40.000 inwoners betekent dit een incidenteel voordeel van ruim € 400.000 in 2021.

Samenvatting algemene uitkering

Samengevat ziet de ontwikkeling van de algemene uitkering er als volgt uit:

Omvang algemene uitkering (x € 1 miljoen)	2021	2022	2023	2024	2025
Stand meicirculaire 2021	28.497	28.283	28.526	29.082	29.860
Accres		583	651	667	757
Plafond BTW-compensatiefonds	216				
Vervallen opschalingskorting		270			
Compensatie Jeugdzorg	52	1.305			
Re-integratie / schulden / Bijz. bijstand		88			
Coronacompensatie	255				
Overige	-2	-14	0	1	1
Septemercirculaire 2021	29.018	30.515	29.177	29.750	30.618

Decentralisatie- en integratie-uitkeringen

Naast de algemene uitkering kent het gemeentefonds ook nog de zogenoemde decentralisatie- en integratie-uitkeringen: uitkeringen die (nog) niet via de reguliere verdeelmaatstaven aan de gemeenten worden toegekend. Per saldo is hier een bedrag van ongeveer € 5 miljard mee gemoeid. De belangrijkste wijziging in de septemercirculaire is een verlaging als gevolg van het feit dat meer cliënten dan aanvankelijk geraamd overgaan van Wmo Beschermd wonen naar de Wet Langdurige Zorg (WLZ). Het gaat om een structureel bedrag van € 150 miljoen.

Geen nieuws over herverdeling gemeentefonds

Eerder [informeerden](#) we u al over de aanstaande herverdeling van het gemeentefonds. Over dit thema biedt de septemercirculaire echter weinig nieuws. Na definitieve besluitvorming over de invoering van het verdeelvoorstel zal met de dan bekende gegevens nog een actualisatie plaatsvinden naar 1 januari 2023, het beoogde moment van invoering. Deze laatste actualisatieslag geeft inzicht in de definitieve herverdeeleffecten voor gemeenten. Gezien de ontwikkelingen in de gemeentelijke financiën, kiezen de fondsbeheerders ervoor de herverdeeleffecten te maximeren op € 60 per inwoner over een periode van vier jaar, oftewel € 15 per inwoner per jaar. Dit geldt zowel voor gemeenten met een negatief herverdeeleffect als voor gemeenten met een positief herverdeeleffect. Vier jaar na invoering wordt bekeken of het nodig is de verdeling bij te stellen.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onze adviseurs Erwin Ormel via telefoonnummer 06 - 10 63 16 53 of per email: erwin.ormel@bmc.nl, of met Siemen Fuite via telefoonnummer 06 - 22 45 80 31 of per email siemen.fuite@bmc.nl.